

8,1 % вища, ніж у корів чистопородних груп. У подальшому, з підвищенням частки крові голштинів продуктивність корів зростатиме.

Всередньому за шість лактацій, дохідність утримання однієї помісної чорно-рябої корови буде вищою на 10,17 % або 1496,3 грн., а помісної червоно-рябої – на 9,88 % або 1489,4 грн., порівняно з чистопородними тваринами.

Література:

1. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2008. - №1. – С.4-16.
2. Кудлай І. Оцінка молочної продуктивності і якості молока корів різних порід в умовах інтенсивної технології виробництва / І. Кудлай // Тваринництво України. – 2010. – №9 С. 14-17.
3. Фичак В. Эффективна корова [Электронный ресурс] / В. Фичак. // Режим доступа: <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=3056&number=100>.
4. Гащак О.Я. Закономірності формування молочної продуктивності корів під впливом різнофакторної годівлі. / О.Я. Гащак, В.І. Кваша // Эффективное тваринництво. – 2011. - № 4 (52). – С. 25-27.
5. Береговий В.К., Засекіна Л.Й. Роль держави і ринку в підвищенні конкурентоспроможності сільського господарства економічно розвинутих країн / В.К. Береговий, Л.Й. Засекіна // Наук. вісн. нац. аграр. ун-ту. – 1999. - № 8. – С. 218-222.
6. Кваша С.М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С.М. Кваша, Н.Є. Голомша // Економіка АПК. – 2006. - №5. – С.99-104.

УДК 331.582 : 63

ТРУДОВІ РЕСУРСИ ЯК ГОЛОВНА ПРОДУКТИВНА СИЛА І ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ НА СЕЛІ

Транченко Л.В., к.е.н., доцент

Уманської філії ПВНЗ «Європейський університет»

У статті досліджено трудові ресурси як головну продуктивну силу і трудовий потенціал на селі. Запропоновано шляхи підвищення якості трудового потенціалу у сільській місцевості.

This article explores the human resources as the main productive force and employment potential in rural areas. Ways to improve the quality of employment potential in rural areas.

Постановка проблеми. Ринкові відносини в аграрному секторі економіки зумовили ряд проблем, а отже, необхідність їх глибокого дослідження з метою створення дієвих механізмів їх вирішення. Найбільш актуальною для аграрної сфери є проблема формування та ефективного використання трудових ресурсів як одного з найважливіших виробничих ресурсів економіки. Ринкові відносини загострили проблему зайнятості і додали нових, пов'язаних із структурним перетворенням сільського господарства, ціноутворенням і виникненням нових трудових відносин, обумовлених різноманітністю форм власності.

У такій ситуації дослідження ефективного використання трудових ресурсів стає вкрай актуальним. Сучасні проблеми формування і використання трудових ресурсів села вимагають подальшого теоретичного та практичного

вивчення щодо регулювання чисельності сільського населення, зростання кількісних та якісних характеристик трудових ресурсів, і з врахуванням таких процесів, як природний рух, міграція, економічна активність населення, рівень зайнятості, рівень продуктивності праці, конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі вивчення умов, особливостей, основних чинників та напрямів ефективного використання трудових ресурсів приділяли і приділяють увагу такі вітчизняні вчені, як: Д.П. Богиня, О.А. Бугуцький, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, Т.А. Заяць, С.М. Злупко, Є.П. Качан, М.А. Козоріз, Г.І. Купалова, Е.М. Лібанова, В.В. Онікієнко, І.Л. Петрова, М.І. Пітюлич, С.М. Писаренко, П.Т. Саблук, У.Я. Садова, Л.К. Семів, Н.М. Суліма, В.К. Терещенко, С.Ю. Трубич, М.В. Шаленко, Л.О. Шепотько, К.І. Якуба та інші. В їх працях викладені важливі аспекти проблем ринкового механізму, формування, розподілу, обміну та використання трудових ресурсів, функціонування ринку праці, управління трудовими ресурсами, соціального захисту громадян. Дослідженню проблем використання трудових ресурсів, ринку праці і зайнятості присвячені також наукові роботи зарубіжних вчених, зокрема, Р.П. Колосової, І.С. Маслової, А. Маршалла, А.А. Никифорової, П. Самуельсона, А. Сміта, Л.С. Чижової, І. Фішера та ін.

Вирішення соціально-економічних проблем села, зокрема пошук шляхів зменшення обсягів безробіття, прогнозування та регулювання неформальної зайнятості, нелегальної трудової міграції, нейтралізації негативних економічних та соціальних наслідків безробіття, підвищення ефективності аграрної праці, тощо стали вкрай наболілими. Постає потреба у ґрунтовному вивченні, всебічному аналізі та комплексній оцінці трудових ресурсів на регіональному та локальному рівнях.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження трудових ресурсів на селі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Праця, як доцільна діяльність людини, є основою всякого матеріального виробництва. Вона завжди має матеріальну основу і спрямована на задоволення потреб людини. Носієм праці є трудові ресурси підприємства. Це сукупність фізичних і духовних здібностей людей до праці, так би мовити, трудовий потенціал, ресурс, який завжди має кількісну і якісну характеристики, тобто міру здатності до праці. Трудові ресурси включають усе працездатне населення підприємства (чоловіки віком 16-60 років і жінки віком 16-55 років), працездатних працівників інших підприємств, що проживають на даній території, непрацездатних у працездатному віці, пенсіонерів, підлітків віком 12-16 років.

Для здійснення процесу виробництва завжди потрібні засоби і предмети праці. Проте, якими б досконалими вони не були, самі по собі вони не здатні нічого створити. Виробництво здійснюється тільки за участю живої праці як елемента зв'язку між усіма компонентами виробництва. З розвитком сільськогосподарського виробництва змінюються в кількісному і якісному відношенні і складові частини виробничих процесів. Ці обставини спонукають до постійного коригування співвідношень, підтримки оптимальних пропор-

цій праці і її засобів, як цього вимагають об'єктивні економічні закони. Якісною мірою трудових ресурсів слугує їх професійно-кваліфікаційна характеристика. Її визначають за демографічними факторами (природним приростом, станом здоров'я, рухомістю), потребою виробництва в робочій силі і можливостями задоволення потреб працездатного населення у праці на підприємствах. Сучасні умови виробництва і вимоги життя зумовлюють обов'язкове поєднання цих характеристик робочої сили.

Процес виробництва і плинність часу вимагають постійного відтворення робочої сили, тобто відновлення працездатності і життєвих сил носіїв праці. Скорочення сільськогосподарського виробництва і падіння життєвого рівня спричиняють міграцію найактивнішої і найбільш працездатної вікової групи сільського населення – молоді. А це призводить до суттєвого погіршення демографічної ситуації на селі. Скорочується не тільки приріст сільського населення, а й частка працездатної його групи, зростає частка непрацездатної і малопрацездатної. У зв'язку з цим погіршуються професійно-кваліфікаційна характеристика трудових ресурсів, гальмуються впровадження у виробництво і раціональне використання нової техніки, прогресивних технологій, сучасних форм організації праці і методів господарювання.

Раціональне використання трудових ресурсів передбачає насамперед забезпечення їх нормальної зайнятості, пропорційний їх розподіл по галузях виробництва і на території, досягнення ними найвищої продуктивності праці. Через нерівномірність сільськогосподарського виробництва, його сезонність, різноманітність умов, рівнів розвитку, зайнятість працівників у різних господарствах неоднакова. Різняться вона і в межах окремих груп трудових ресурсів. Зайнятість населення характеризує використання трудових ресурсів. Вона є основою матеріального забезпечення та умовою відтворення робочої сили. Забезпечення раціональної зайнятості – проблема не тільки економічна, а й соціально-політична.

Становлення багатокладності в економіці, розвиток форм і методів господарювання, скорочення сільськогосподарського виробництва і структурна його зміна спричинилися не тільки до розбалансованості робочих місць і трудових ресурсів. Знизилися рівень інтенсивності праці, її ефективність, використання робочого потенціалу. На підприємствах одночасно мають місце надлишок робочої сили і дефіцит висококваліфікованої праці. Ці обставини особливо негативно позначаються на рівні зайнятості жінок, питома вага праці яких у сільськогосподарському виробництві нині продовжує залишатись досить значною (а в останні роки через негативні явища в економіці країни відбулося зниження рівня механізації виробничих процесів і зростання частки ручної праці) [1].

Разом з тим, підвищення зайнятості жінок має і суттєві негативні наслідки. Як свідчать реалії життя, високий рівень зайнятості на виробництві жінок значно погіршує демографічний стан на селі і негативно позначається на здоров'ї дітей. Використання трудових ресурсів у сільськогосподарському виробництві пов'язане з його сезонністю. Оскільки час виробництва сільськогосподарської продукції не збігається з робочим періодом внаслідок дії

біологічних законів, на певні проміжки часу виникають зупинки в трудових процесах (по сезонах і місяцях року). Це спонукає визначати індекси сезонної праці (за відношенням кількості відпрацьованого часу за сезон (місяць) до кількості календарного часу за цей період).

Підвищення рівня використання трудових ресурсів за рахунок скорочення сезонності праці – одна з найактуальніших проблем сільськогосподарського виробництва. Досягти цього можна за найбільш повного завантаження працівників у літній період і забезпечення їх зайнятості взимку. Щодо цього виробництво відшуковує доцільне поєднання галузей, культур і сортів рослин, видів і порід тварин з різними робочими періодами, впроваджує нову техніку, вдосконалює технології, впроваджує новітні прогресивні форми і методи праці, а також розвиває мережу промислових і переробних підприємств.

Матеріальною основою піднесення сільськогосподарського виробництва, ефективного використання трудових ресурсів, як його рушійної сили були і залишаються комплексна механізація і автоматизація виробничих процесів. Підвищення рівня механізації зменшує загальну потребу в робочій силі і, отже, вирівнює сезонність праці, зрізаючи її «пік». При цьому слід враховувати, що використання механізмів у напружені періоди знижує індекс сезонності, а в менш напружені періоди виконання робіт – сприяє зменшенню трудових ресурсів.

Для підвищення рівня механізації виробничих процесів необхідно підвищувати кваліфікацію кадрів механізаторів. Загальновідомо, що між рівнем використання техніки і рівнем кваліфікації механізаторів існує прямий зв'язок.

Проте через падіння сільськогосподарського виробництва, незадовільний стан житлово-побутових умов, низький життєвий рівень сільського населення така рівновага нині порушена. Більше того, починаючи з 1994 р., відбувається відплив кваліфікованої робочої сили із села, що погіршує і без того важке становище сільськогосподарського виробництва. Швидке піднесення сільського господарства відповідно до сучасних вимог можливе передусім на основі впровадження у виробництво нової техніки, прогресивної технології, електромеханізації трудових процесів, раціональної організації праці. Це, у свою чергу, вимагає докорінного поліпшення загальноосвітнього і професійно-технічного рівня підготовки кадрів механізаторів. У процесі їх навчання, поряд з інженерно-технічними, необхідно включати елементи зооагрономічних, економічних знань, досягнення науки і практики як вітчизняного, так і зарубіжного сільськогосподарського виробництва.

Висновки. Підвищення кваліфікаційного рівня працівників не тільки сприяє розв'язанню проблеми розширеного відтворення робочої сили на селі, а й зменшує потребу в ній, витісняючи із виробництва некваліфікованих і низькокваліфікованих працівників, створюючи надлишки робочої сили, тобто відбувається зниження зайнятості сільського населення. Усунути або дещо пом'якшити цю проблему можна знову-таки на основі підвищення кваліфікації «зайвих» людей, здійснення профорієнтації та переорієнтації, розвитку

паралельних виробництв, розширення сервісних служб, невиробничої сфери тощо. Рушійною мотивацією соціальної потреби людей в отриманні професійної освіти високого рівня виступають умови праці, престиж професії, рівень матеріального стимулювання, інтереси та можливість проявити себе. Орієнтуватись при цьому слід переважно на молодь села, призупинити вплив якої із сільської місцевості можна, створивши для неї нормальні умови життя відповідно до сучасних вимог, вирішивши соціально-економічні та культурно-побутові проблеми на селі.

За умов докорінної перебудови в усіх сферах людської діяльності, становлення ринкових методів господарювання суттєво змінюється характер зв'язку між робочими місцями і трудовими ресурсами. Зростають вимоги до якості робочої сили, її професійної придатності, здоров'я, соціально-психологічного клімату в колективі. Встановлення необхідної рівноваги між цими факторами – процес тривалий, тому досягнення оптимальної зайнятості трудових ресурсів завжди було і залишається одним із найактуальніших питань організації сільськогосподарського виробництва, оскільки воно безпосередньо пов'язане з таким негативним суспільним явищем, як безробіття.

Література:

1. Галицький В.М. Ринок праці та зайнятість населення: проблеми теорії та виклики практики: [монографія] / Л.Г. Авдєєв, А.В. Алексєєва, О.В. Астахова, С.І. Бандур; Ін-т підготов. кадрів держ. служби зайнятості України. – К., 2010. – 363 с.

УДК 338.43.432.: 631.155.: 658.821

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

**Устїк Т.В., к.е.н., доцент, Атаманець Н.І., ст. викладач
Сумський національний аграрний університет**

У сучасних умовах глобалізації класичні фактори виробництва відступають на друге місце, поступаючись певній комбінації інтегрованих до світової економічної системи інтелектуальних та інформаційних ресурсів, знань, технологій тощо. Завдяки зазначеним досягненням стають можливими підвищення конкурентоспроможності, мінімізація економічних ризиків, зростання швидкості міжнародного руху факторів виробництва, зниження витрат, пов'язаних з переміщенням товарів та послуг на вітчизняному ринку тощо.

In today's globalization classic factors of production away to second place, behind some combination integrated into the global economic system of intellectual and information resources, knowledge, technology and more. Thanks indicated achievement are possible to increase competitiveness, minimize economic risks, growth rate of the international movement of factors of production, reducing costs associated with the movement of goods and services in the domestic market and more.

Постановка проблеми. Протягом усіх років незалежності Україна намагається наладити відкрите ринкове господарювання з прискореним розвитком конкурентного середовища, у тому числі в аграрно – продовольчому секторі. Необхідною умовою високої ефективності функціонування є конку-